

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ปัญหาสุขภาพจิต เป็นปัญหาสำคัญในปัญหาสาธารณสุข 10 อันดับแรกของประเทศ (กองแผนงานสาธารณสุข 2530 : 7) และในสภาพสังคมปัจจุบันอัตราการเกิดโรคจิต และการเกิดปัญหาการเจ็บป่วยทางจิตมีเพิ่มมากขึ้นมากมายถึงร้อยละ 14.5 ต่อปี ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ถ้าหากไม่ได้รับการแก้ไขปัญหานั้นที่ถูกคอง อาจกลายเป็นปัญหาสาธารณสุขที่ยากต่อการแก้ไขในอนาคต และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของชาติได้ (กองแผนงานสาธารณสุข 2530 : 149) ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ ตลอดจนการอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดปัญหาผู้อพยพ (Migration) ปัญหาความหนาแน่นของคนในเขตเมือง (Urbanization) และปัญหาการอุตสาหกรรม (Industrialization) เป็นต้น (ฝน แสงสิงแก้ว 2522 : 144)

จากรายงานของสหประชาชาติ คำนวณว่า 40 ปี จากนี้ไป 1 ใน 4 ของพลเมืองทั่วโลกจะมาอยู่ในกรุงหรือในเขตเมือง ซึ่งมีพลเมืองนับแสนคนขึ้นไป และคำนวณต่อไปว่า ในระยะ 100 ปี ต่อจากนี้ไปจำนวน 1 ใน 2 ของพลเมือง จะมารวมกันอยู่ในเขตเมืองใหญ่ ๆ ทั้งหลาย อีก 1 ใน 2 กระจายอยู่ในชนบท หลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งประเทศไทย มีการรวมตัวกันอยู่ในเขตเมือง เป็นไปอย่างรวดเร็วมาก ซึ่งปัจจัยการเพิ่มขึ้นของพลเมืองเหล่านี้เนื่องมาจากอุตสาหกรรมในเขตเมืองและการอพยพมาจากชนบท (ฝน แสงสิงแก้ว 2522 : 142-143) โดยเฉพาะประเทศไทยนั้นในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงถิ่นที่อยู่จากชนบทมาเป็นในเขตเมือง ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 คาดประมาณว่าประชากรประมาณร้อยละ 25 หรือประมาณ 15 ล้านคน จากจำนวนประชากรประมาณ 54 ล้านคน ในปีเริ่มแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 จะอาศัยอยู่ในเขตเมือง โดยจะมีแนวโน้มการย้ายถิ่นจากภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก และภาคกลาง (ยกเว้น กทม.) เข้าสู่ กทม. ซึ่งเป็นเมืองหลวงและภาคตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นแหล่งอุตสาหกรรม (กองแผนงานสาธารณสุข 2530 : 1)

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยนี้ประกอบด้วย 8 จังหวัด คือ สมุทรปราการ ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราด นครนายก และปราจีนบุรี (สำนักงานเลขาธิการกรม กรมการปกครอง 2530 : 131) รัฐได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 5 จนถึงระยะปัจจุบันให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลักของประเทศ ซึ่งมีทั้งอุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมการผลิตขั้นเบา อุตสาหกรรมหนัก และอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เป็นต้น ประกอบกับรัฐเองก็มีนโยบายที่จะพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก ให้เป็นศูนย์กลางความเจริญแห่งใหม่ที่จะรับการกระจายกิจกรรมด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมไปจากกรุงเทพมหานคร (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการ การศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมหลัก แถบชายฝั่งทะเล ด้านตะวันออก 2524 : 6)

สืบเนื่องจากการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม จึงทำให้มีการเพิ่มตัวของประชากรอย่างรวดเร็ว จนทำให้เกิดเป็นแหล่งที่มีประชากรหนาแน่น เช่น ในเขตเมือง เป็นผลให้ประชาชนมีการแข่งขันกันมากขึ้นในทุกวิถีทาง เพื่อความอยู่รอดของชีวิตและเพื่อสภาพความเป็นอยู่ที่ดีในสังคมนั้น ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาเช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคติดต่อ ปัญหาด้านอุบัติเหตุ รวมทั้งในเขตอุตสาหกรรมนี้ ยังมีสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยภาวะมลพิษ อากาศไม่ถ่ายเท สารเคมีต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้ประชาชนเกิดความเครียดได้ (ฝน แสงสิงแก้ว 2522 : 145-146) เมื่อเกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อทำให้คนในเขตอุตสาหกรรมมีการปรับตัวมากขึ้น และการปรับตัวนี้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสภาวะสุขภาพจิตของบุคคล (Mary L.S. Vachon 1987 : 179)

คำว่า "สุขภาพจิต" นั้น องค์การอนามัยโลกได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "สุขภาพจิต หมายถึง ความสมบูรณ์ทางด้านจิตใจ ซึ่งปราศจากอาการของโรคจิต โรคประสาท หรือลักษณะผิดปกติอื่น ๆ ทางจิตใจ และความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ โดยไม่มีข้อขัดแย้งภายในจิตใจ" (กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ 2524 : 1) ในการให้ความหมายของสุขภาพจิตนั้น ขึ้นอยู่กับแนวความคิดและทฤษฎีที่ผู้ให้ความหมายนิยมและเชื่อ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ฝน แสงสิงแก้ว ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกและนำความเจริญมาให้แก่วงการจิตเวชมากมายได้กล่าวถึงสุขภาพจิตว่า "สุขภาพจิตคือสภาพชีวิตที่เป็นสุขผู้มีอารมณ์มั่นคงสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงมาก ๆ ได้มีสมรรถภาพในการทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความพอใจ" (2522 : 57)

แพทย์หญิงคุณหญิง สุภา มาลากุล ณ อยุธยา ได้ให้ความหมาย ของคำว่า สุขภาพจิตว่า "สุขภาพจิต คือ คุณสมบัติของจิตใจในการทำงานประสมประสานบุคคลกับสภาพแวดล้อม ทำให้คนรู้สึก รับรู้ในอารมณ์ เกิดความนึกคิดตัดสินใจและแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีความคิดเพื่อตัดสินใจได้ดี - เลวเพียงใด ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพความคิดของบุคคลนั้น"

(กองสุขภาพจิต 2530 : 5) สำหรับนักจิตวิทยากลุ่มเอกซิสเท็นเชียลลิสต์ (Existentialist) มีความเห็นว่าสุขภาพจิตเป็นเรื่องของชีวิตและประสบการณ์ในชีวิต สุขภาพจิตเป็นประสบการณ์ของสิ่งที่มีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่ได้สะสมมาตลอดชีวิต ประสบการณ์ของแต่ละคนก็แตกต่างกัน ขึ้นกับภูมิหลัง ซึ่งมีลักษณะส่วนตัวและ เฉพาะตัวผู้ที่สุขภาพจิตดี ก็คือ ผู้ที่สนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างพอเพียงมีความรู้สึกสุขสบายกับตัวเอง รับรู้สภาวะทางอารมณ์ได้อย่างอิสระ แต่ไม่ถูกรบกวนรำคาญอารมณ์ รับรู้ภาวะความไม่สมหวังในชีวิตได้ด้วยท่าทีที่สงบโดยไม่จำเป็นต้องประเมิณตนเองเกินเลยหรือตำหนิความเป็นจริง (Gillis, 1976 อ้างถึงใน สุวนีย์ เกียรติงแก้ว 2530 : 11-12)

จะเห็นได้ว่า "สุขภาพจิต" ไม่ว่าจะมีความหมายอย่างไร สุขภาพจิต ของบุคคลนั้นย่อมเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว ซึ่งรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการและเทคโนโลยี ทั้งนี้ในชีวิตประจำวันของคนเรานั้นต้องประสบกับความเครียด ซึ่งเป็นการตอบสนองของบุคคลที่มีต่อสังคม หรือสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้บุคคลทุกคนมีความสุขบ้าง ทุกข์บ้างต้องปรับตัวตลอดเวลา การที่บุคคลจะมีความเครียดมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพจิตใจของแต่ละบุคคลที่ปรับตัวได้มากหรือน้อยเพียงใดนั่นเอง จากสถิติสภาวะสุขภาพจิตของประชากรโลก พบว่า 40 ล้านคนมีจิตใจแปรปรวนอย่างรุนแรง 80 ล้านคนไร้สมรรถภาพเพราะพึ่งยา รวมทั้งปัญญาอ่อนและสมองซำรุด 200 ล้านคน มีจิตใจแปรปรวนเล็กน้อย ซึ่งจากสถิตินี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ปัญหาสุขภาพจิตเป็นปัญหาที่ทั่วโลกให้ความสนใจ (กองสุขภาพจิต 2530 : 6)

สำหรับสถิติสภาวะสุขภาพจิตของคนไทยนั้น ในปัจจุบันมีผู้มารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูทางจิตเวช และปัญญาอ่อน จำนวน 3,860,000 ราย และผู้ติดสารเสพติด จำนวน 320,000 ราย (กองแผนงานสาธารณสุข 2530 : 30) ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามีปัญหาสุขภาพจิตมากมายในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลง จำเป็นต้องมีการป้องกันแก้ไข และการป้องกันนั้นจะกระทำได้โดยการขจัด

สาเหตุ หรือลดความรุนแรงของสาเหตุตลอดจนสร้างความแข็งแกร่งของบุคคลในการต้านทานต่อสาเหตุเหล่านั้น ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งงานสุขภาพจิตต้องศึกษาหาสาเหตุหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของบุคคล ทั้งนี้เพื่อจะได้หาทางขจัดหรือลดความรุนแรงของสาเหตุ นั้น ๆ ได้

การศึกษาสาเหตุที่ทำให้สุขภาพจิตของประชาชน โดยเฉพาะในเขตอุตสาหกรรมนั้น เป็นแหล่งที่ประชาชนเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตดัง โคกลาวละ เอียคในคอนตันแล้นั้น พบว่าสาเหตุที่แท้จริงมิได้มีผู้ยืนยันไว้นานอน แต่มีการกล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องไว้ในแนวกว้างทั่วไปว่า การที่บุคคลจะมีปัญหาสุขภาพจิต มีความเครียดหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องของหลาย ๆ อย่าง เช่น การศึกษา ความยากจน เพศ ค่านิยม-วัฒนธรรม ความบีบคั้นทางการเมือง เป็นต้น (ฝน แสงสิงแก้ว 2522: 123) ดังเช่น งานวิจัยในประเทศไทย โดย สงศรี จัยสิน และคณะ (2528: 18) กล่าวว่า เพศ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนโดยทั่วไป เพศหญิงมักมีความเครียดสูงกว่าเพศชาย ผู้ที่ไม่ได้เข้าเรียนมักมีความเครียดสูง คะแนนความเครียดจะต่ำลงเมื่อการศึกษาสูงขึ้น และประชาชนที่มีรายได้น้อย ความเครียดจะสูงส่งผลกระทบต่อสภาวะสุขภาพจิตอย่างชัดเจน

ดังนั้นประชาชนในเขตอุตสาหกรรมซึ่งต้องเปลี่ยนชีวิตจากชนบทเข้าสู่เขตเมือง มักจะพบปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตได้แก่ ปัญหาการปรับตัวเมื่ออพยพ ปัญหาครอบครัวต้องมีการพลัดพราก และมีการแข่งขัน ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม (กมลรัตน์ หล้าสุขงษ์ 2524: 73-74) สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นปัจจัยเกี่ยวข้องที่ทำให้เกิดความเครียด ซึ่งนำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิตในที่สุด เพราะสุขภาพจิตของบุคคลนั้นสามารถประเมินได้โดยสังเกตจากความเครียดที่บุคคลได้รับ ความต่อเนื่องและความยาวนานของความเครียด ตลอดจนแหล่งที่จะบรรเทาประคับประคองยามเกิดความเครียดนั้นๆ (สุนีย์ เกี่ยวกิ่งแก้ว 2527: 63-64)

นิวมาน (Betty Neuman) กล่าวว่าต้นเหตุของความเครียด หมายถึงสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดความเครียดเป็นปัญหาหรือสภาวะการณ์ที่จะทำให้เกิดความไม่สมดุลของระบบบุคคลขึ้น ซึ่งอาจจะรบกวนบุคคลอย่างเดี่ยวหรือหลายอย่างพร้อมกันก็ได้ และต้นเหตุของความเครียดนี้ครอบคลุมต้นเหตุที่เกี่ยวกับด้านสรีระ จิตใจ สังคมวัฒนธรรม และพัฒนาการ (Neuman, 1982: 24-25)

ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ารูปแบบการค้นหาค้นหาและปัจจัยเกี่ยวข้องซึ่งเป็นต้นเหตุของความเครียดนั้นเป็นรูปแบบที่ครอบคลุม ทั้งนี้วิแมนได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อภายในบุคคล ระหว่างบุคคล และภายนอกบุคคล โดยเน้นลักษณะของบุคคลในฐานะระบบที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวในรูปแบบของการป้องกันทั้งสามระยะในกลุ่มประชากรที่มีโอกาสเสี่ยงสูงนี้ โดยวิธีการที่มีระเบียบและมีความหมาย ซึ่งวิธีการเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดปัจจัยที่ทำให้เกิดความเครียดที่อาจเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นแล้ว อันส่งผลกระทบบถึงสภาวะสุขภาพจิตของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่าไม่มีการศึกษาเฉพาะว่าปัจจัยที่เป็นต้นเหตุของความเครียดใบบางที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรม และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลัง ปัจจัยด้านกายภาพ จิตใจและสังคม กับสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยคาดหวังไว้ว่า ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการจัดการทางการแพทย์ เพื่อการป้องกันการเกิดปัญหาทางจิตที่อาจเกิดขึ้นในกลุ่มประชากรที่มีโอกาสเสี่ยงสูง ดังเช่นประชาชนในเขตอุตสาหกรรม ซึ่งอาจจะกระทำด้วยการจัดโครงการส่งเสริมสุขภาพจิต และป้องกันการเกิดปัญหาทางจิต ทั้งนี้เพื่อให้การบริการด้านสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และนอกจากนี้อาจเป็นแนวทางสำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปในการสำรวจสภาวะสุขภาพจิต ด้วยการหาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสภาวะสุขภาพจิตในชุมชน กลุ่มที่มีโอกาสเสี่ยงสูงกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งทำให้ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ทราบสาเหตุและหาทางป้องกันเสียแต่เนิ่น ๆ เพราะทุกวันนี้รัฐบาลต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาผู้ที่มีปัญหาทางจิตสังคมเป็นจำนวนเงิน 23.02 บาท/ครั้ง ทั้ง ๆ ที่ไม่มีความจำเป็นเท่าใดนัก ถ้าหากประชาชนในชุมชนนั้น ๆ รู้จักการป้องกัน และได้รับการประคับประคองจิตใจเป็นอย่างดี (ธำรง ทศนามุขลี 2527: 37-39) รัฐบาลเองก็พยายามหาทางแก้ไข้ปัญหาโดยการกำหนดให้งานสุขภาพจิต เป็นกิจกรรมบริการอย่างหนึ่งในงานสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนได้รับบริการสุขภาพจิตในด้าน การป้องกัน ส่งเสริม รักษาพยาบาล ตลอดจนฟื้นฟูสภาพอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่มีโอกาสเสี่ยงสูง (อุดม ลักษณะวิจารณ์ 2524: 32) ดังนั้นพยาบาลในฐานะบุคลากรหนึ่งในทีมสาธารณสุข จำเป็นต้องขยายบทบาทความรับผิดชอบ มาสู่กิจกรรมดังกล่าว เพื่อช่วยให้กลวิธีดำเนินงานสุขภาพจิตสอดคล้องกับงานสาธารณสุขมูลฐาน ตามแผนพัฒนาการสาธารณสุขของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

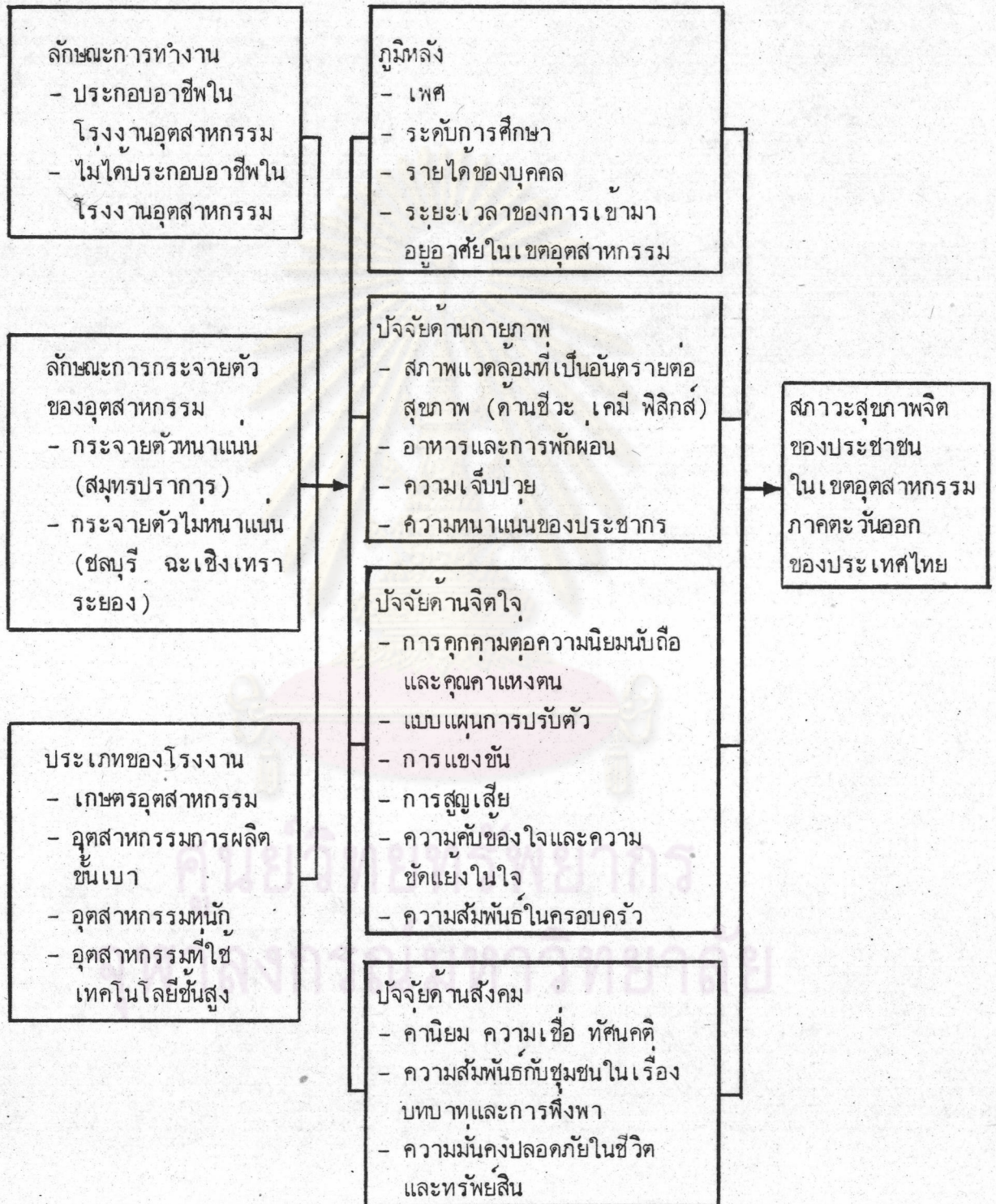
1. เพื่อศึกษาสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ระดับการศึกษา รายได้ของบุคคลและระยะเวลาของการเข้ามาอยู่อาศัยในเขตอุตสาหกรรม กับสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม กับสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาตัวทำนายสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยมีภูมิลำเนา ปัจจัยด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม เป็นตัวร่วมทำนาย

ปัญหาของการวิจัย

1. สภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเป็นอย่างไร
2. เพศ ระดับการศึกษา รายได้ของบุคคล และระยะเวลาของการเข้ามาอยู่อาศัยในเขตอุตสาหกรรม มีความสัมพันธ์กับสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หรือไม่
3. ปัจจัยด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม มีความสัมพันธ์กับสภาวะสุขภาพจิตของประชาชน ในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หรือไม่ ในทิศทางใด
4. ภูมิลำเนา ปัจจัยด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม สามารถรวมกันทำนาย สภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้หรือไม่

ในการวิจัยนี้ จากการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมีความคาดหวังว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิลำเนา ปัจจัยด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม กับสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จะมีลักษณะความสัมพันธ์กัน ดังแผนภูมิดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลัง ปัจจัยด้านกายภาพ จิตใจและสังคม กับ สภาวะสุขภาพจิตของประชาชน ในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

จากแผนภูมิที่ 1 แสดงรูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรในการศึกษาดังนี้ สภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรมนั้น เป็นผลมาจากองค์ประกอบต่าง ๆ หลายประการ คือ ภูมิหลังอันได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ของบุคคล และระยะเวลาของการเข้ามาอยู่อาศัยในเขตอุตสาหกรรม กับปัจจัยด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสภาวะสุขภาพจิตที่แตกต่างกัน ในขณะที่เดียวกันองค์ประกอบของลักษณะการทำงาน ลักษณะการกระจายตัวของอุตสาหกรรม และประเภทของโรงงานอุตสาหกรรม ก็เป็นตัวแปรซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสภาวะสุขภาพจิตที่แตกต่างกันได้เช่นกัน โดยส่งผลผ่านปัจจัยด้านต่าง ๆ รวมทั้ง ภูมิหลังส่วนตัว

แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย

สังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันสูง เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังเช่น สังคมในเขตอุตสาหกรรม พบว่า เพศ เป็นตัวแปรหนึ่งที่มีบทบาทอย่างยิ่ง สังคมหรือชุมชนใดที่มีประชากรเพศชายมากกว่าเพศหญิง โอกาสที่จะเกิดความไม่สงบจากการขัดแย้ง ทะเลาะเบาะแว้งสูงกว่าชุมชนที่มีผู้หญิงมากกว่าชาย (สุรนีย์ เกี่ยวกิ่งแก้ว 2527: 61) อย่างไรก็ตามความผิดปกติทางจิตหรือความเจ็บป่วยทางจิตนั้น พบได้บ่อยในเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ทั้งนี้เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางสรีระ ในเพศหญิงมีมากกว่าเพศชายในแต่ละช่วงวัยของอายุ (Gove and Tudor, 1973: 812-835) โดยจากการศึกษาวิจัยในต่างประเทศ โกว และทูเดอร์ (Gove and Tudor) พบว่า ความเจ็บป่วยทางจิตพบบ่อยในหญิงเมื่อเทียบกับชายในสังคมตะวันตก ซึ่งรายงานว่าจะไม่ใช่สาเหตุที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมแต่เป็นความแตกต่างทางสรีระของแต่ละเพศมากกว่า

สำหรับการศึกษาวิจัยในประเทศไทย โดยคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ พบว่า สภาวะทางจิตใจ และอารมณ์มีความสัมพันธ์กับเพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศหญิงมีสภาวะจิตใจ และอารมณ์ในทางลบมากกว่าเพศชาย (2529: 128) และจากการสำรวจสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในจังหวัดชลบุรี โดยสังศรี จัยสิน และคณะ พบความเครียดในเพศหญิงมีมากกว่าเพศชายอย่างชัดเจน โดยเพศหญิงมีความผิดปกติจากการทดสอบด้วย SCL-90 สูงกว่าเพศชาย เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนความผิดปกติในชาย :หญิง

เทากัป 1: 1.26 (2528: 18) นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์คะแนนอารมณ์ โดยอัมพร โอตระกูล และคณะ ซึ่งทำการสำรวจปัญหาสุขภาพจิตในเขตเมือง พบว่า เพศชายมีอารมณ์ปกติมากกว่าเพศหญิงทุกประเภทที่สำรวจ ซึ่งผลอันนี้สอดคล้องหรือไปกันได้กับวรรณกรรมส่วนใหญ่ ที่กล่าวว่าโรคจิตแปรปรวนพบในเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (2525: 126) ในการวิจัยนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า :-

สมมติฐานที่ 1 เพศมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

การศึกษามีบทบาทในการเตรียมคนให้สามารถเข้าใจถึงลักษณะของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ เพราะการศึกษาจะช่วยพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ โดยเฉพาะในสังคมหรือชุมชนที่มีการแข่งขันสูง ดังเช่น ในเขตอุตสาหกรรม การศึกษาที่ดี ทำให้ประชาชนสามารถปรับตัว ปรับพฤติกรรมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างกระตือรือร้น และยังช่วยพัฒนาคุณภาพของคนในด้านคุณธรรม จริยธรรม (จินตนา ยูนิพันธ์ 2526: 94-95) นอกจากนี้แพทย์หญิง คุณหญิง สุภา มาลากุล ณ อยุธยา (2522: 2) กล่าวว่า การศึกษาเป็นเครื่องส่งเสริมให้คนมีสุขภาพจิตดีขึ้น หรือให้ปรับตัวดำรงชีวิตด้วยดีและมีสุข สุขภาพจิตของบุคคลจะเสื่อมหรือไม่ขึ้นอยู่กับความโง่เขลา ความไม่รู้ หรือ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยตัวหนึ่งอันส่งผลกระทบต่อสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ อย่างเห็นได้ชัด (ฝน แสงสิงแก้ว 2522: 123)

จากการศึกษาวิจัยของสงศรี จัยสิน และคณะ (2528: 13) ในการสำรวจสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในจังหวัดชลบุรี พบว่ามีความแตกต่างระหว่างคะแนนความเครียดเฉลี่ยในกลุ่มประชากรที่มีระดับการศึกษาต่าง ๆ กัน ที่ระดับของความเชื่อมั่น .0001 และพบว่า ผู้ที่ไม่มีการศึกษาหรือไม่ได้เข้าเรียนมีความเครียดสูงสุด คะแนนความเครียดจะต่ำลงเมื่อการศึกษาสูงขึ้นในการวิจัยนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า :-

สมมติฐานที่ 2 ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

สภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความกดดัน และความไม่มั่นคงทางจิตใจขึ้นใน

หมู่ประชาชนเป็นจำนวนมาก และมีผลกระทบต่อสุขภาพจิตของประชาชนเหล่านั้น (กองแผนงาน สาธารณสุข 2530: 4) โดยเฉพาะชุมชนในเขตอุตสาหกรรมซึ่งเปลี่ยนแปลงมาจากเกษตรกรรม สมาชิกในสังคมมีความแตกต่างกันมากทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (ชนิดา รักษ์พลเมือง 2525: 23) อย่างไรก็ตาม ตามหลักของความเป็นจริงแล้ว การอพยพเข้ามาในเมืองอุตสาหกรรม จะได้อาแรงงานสูงกว่าในชนบท ได้รับความสะดวกสบายในการไปไหนมาไหน และสามารถส่งเงินไปให้ครอบครัวในชนบทได้ เมื่อได้เข้าทำงานในเมืองแม้จะไม่มีความรู้ หรือความชำนาญงานเท่าใดนัก ก็สามารถเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้ ชีวิตความเป็นอยู่ควรจะดีขึ้น (ฝน แสงสิงแก้ว 2522: 147) แต่สิ่งหนึ่งที่ทำให้คนไทย มีปัญหาสุขภาพจิตเสื่อมจากปัญหาเศรษฐกิจมากคือ ทัศนคติการครองชีพและค่านิยมของคนไทยที่ผิดพลาดมาโดยตลอด เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ใช้ชีวิตในสภาพที่ "รายได้น้อย ปรนนิมสูง" ทำให้กลุ่มที่กระทบต่อปัญหาเศรษฐกิจมากคือ กลุ่มรายได้น้อย เพราะเกิดการเปรียบเทียบชัดเจนระหว่างคนมั่งมีกับคนจน ปัญหาที่กระทบต่อสุขภาพจิตจึงเกิดขึ้นสูงมากโดยเฉพาะในสังคมเดียวกัน ซึ่งเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันในปัจจุบัน (อุทมศิลป์ ศรีแสงนาม 2530: 15-18)

จากการศึกษาในต่างประเทศ รายงานว่าพบความสัมพันธ์แปรกลับระหว่างระดับฐานะทางสังคมและอัตราของการเกิดการเจ็บป่วยทางจิต ซึ่งหมายความว่า การเจ็บป่วยทางจิตพบมากขึ้น ในคนที่มั่งมีทางสังคมและเศรษฐกิจตกต่ำ (Hollingshead & Redlich, 1958: 276-293) สำหรับในประเทศไทย ผลการวิจัยของฝ่ายวิชาการ โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่น ได้สำรวจสภาวะสุขภาพจิตของครอบครัวแรงงานไทยที่ไปทำงาน ในตะวันออกกลาง โดยเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงของสุขภาพจิตกับอัตราเงินเดือน พบว่า อัตราเงินเดือนที่ต่างกัน ทำให้สุขภาพจิตเปลี่ยนแปลงไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2528: 39) และจากผลการวิจัยของสงศรี จัยสิน และคณะ (2528: 20-21) พบว่ารายได้เฉลี่ยของประชาชนในเขตเมือง จ.ชลบุรี ที่ต่ำกว่า 2,000 บาท/คน มีความเครียดสูง ส่งผลกระทบต่อสภาวะสุขภาพจิต โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0001 ซึ่งอัมพร โอตระกุล และคณะ (2525: 126) ทำการวิจัยสำรวจปัญหาสุขภาพจิตของประชาชนในเขตเมือง พบว่า ผู้ที่มีรายได้สูงขึ้นสุขภาพจิตจะดีขึ้น ทำให้เข้าใจว่าผู้ที่มีรายได้ดี คงสามารถอำนวยความสะดวกทางสาธารณูปโภคได้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถส่งเสริมสนับสนุนการแก้ตนเองได้ด้วย อันเป็นเรื่องของความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ แต่ก็ยังไม่อาจกล่าวได้เต็มที่ว่าเมื่อคนเรามีรายได้เกินจำเป็น

แก่การครองชีพ แล้วสุขภาพจิตจะยังคงดีตลอดไป ซึ่งอาจสรุปได้ว่ารายได้ของครอบครัวต่ำ หรือ ความยากจนส่งเสริมให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตในการวิจัยนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า :-

สมมติฐานที่ 3 รายได้ของบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสภาวะสุขภาพจิตของประชาชน ในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกของประเทศไทย

การเปลี่ยนแปลงขอบเขตที่อยู่อาศัย เปลี่ยนกิจกรรมทางสังคม ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงในชีวิต โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงจากการเกษตรกรรมมาสู่อุตสาหกรรม ย่อมทำให้เกิดความเครียดต่อการปรับตัว เพื่อให้คงความสมดุลอยู่ในชุมชนนั้น ๆ (ฝน แสงสิงแก้ว 2522 : 46-49) และการปรับตัวดังกล่าวบางครั้งต้องใช้ระยะเวลาในการทำ ความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมดังกล่าว โหล์มและเรย์ (Holmes & Rahe) กล่าวว่า เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงในชีวิตในรอบ 2 ปี ที่ผ่านมา เป็นระยะเวลาบ่งชี้ถึงความสามารถในการปรับตัว (Haber 1982 : 119-120) จากการศึกษาคนงานกลุ่มหนึ่งในโรงงานอุตสาหกรรม ของศูนย์อาชีวอนามัยที่ 1 สำโรงใต้ กองอาชีวอนามัย พบว่า คนกลุ่มนี้ต้องปรับตัวให้เข้ากับการทำงาน ชีวิตส่วนตัว และสภาพแวดล้อม ซึ่งต้องใช้เวลาในการทำ ความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมดังกล่าว หากปรับตัวไม่ได้ อาจเกิดปัญหาขึ้นและการปรับตัวต่อความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของประชาชน ในเขตอุตสาหกรรม ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนนั้นตั้งแต่สภาพที่อยู่อาศัย การทำงาน ซึ่งรวมถึงความปลอดภัยในการทำงาน และสวัสดิการที่ได้รับ (กองอาชีวอนามัย 2529 : 101-102) ในการวิจัยนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า :-

สมมติฐานที่ 4 ระยะเวลาของการเข้ามาอยู่อาศัยในเขตอุตสาหกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกของประเทศไทย

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสภาพแวดล้อมอย่างรวดเร็ว อันสืบเนื่องมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การอุตสาหกรรม การขยายตัวของชุมชนเป็นลักษณะเขตเมืองล้วนมีผลอย่างมากต่อโครงสร้างของชุมชน ต่อความผาสุกทางจิตใจของคนเรา เพราะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ระบบประคับประคองเกื้อกูลกันทางสังคมจิตวิทยา (Psychosocial support systems) ที่มีอยู่เดิมถูกเขย่ากรอนไป ทำให้บุคคล ครอบครัวและชุมชน มีความสามารถน้อยลงในการรับกับภาวะทุกข์ยาก ความเจ็บป่วย และความพิการ ซึ่งจะนำมาซึ่งปัญหาต่างๆ ได้ง่ายขึ้น

ปัญหาหนึ่งที่มีกพบ เสมอในเขตอุตสาหกรรมคือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ซึ่งก่อให้เกิดผลร้ายไม่ใช่ว่าเฉพาะสุขภาพทางกายเท่านั้น ยังก่อให้เกิดความตึงเครียดทางจิตใจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตในที่สุด ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเครียดด้านกายภาพเหล่านี้ได้แก่ ปัจจัยด้านเคมี ชีวะ และ ฟิสิกส์ ซึ่งรวมไปถึงภาวะความเร่งรีบในการทำงาน การขาดสารอาหารและการรับประทานอาหารไม่เป็นเวลา ความเจ็บป่วยจากการทำงาน ความไม่สบายกาย-ใจจากความหนาแน่นของชุมชนที่อยู่อาศัย การแข่งขันในด้านอาชีพการงาน ซึ่งบางครั้งต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดความคับข้องใจ ความขัดแย้งในใจ ความกังวล การสูญเสีย และการคุกคาม ต่อความนิยมนับถือและคุณค่าแห่งตน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันตลอดจนความสัมพันธ์กับชุมชนในเรื่องบทบาทและการพึ่งพามีน้อยลง เกิดความไม่ปรองดอง ทะเลาะเบาะแว้ง อิจฉาริษยา และเกิดการสูญสลายไปของขนบธรรมเนียมประเพณีเก่า ๆ ไปในที่สุด ทั้งหมดนี้เป็นปัจจัยด้านจิตใจที่ทำให้เกิดภาวะตึงเครียด ภาวะซึมเศร้า การคิดสุราหรือสารเสพติดอื่น ๆ และก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม โจรร้ายชุกชุม ความเคียดแค้นเหล่านี้คุกคามความมั่นคงปลอดภัยของบุคคล (สุนีย์ เกียวกิ่งแก้ว 2527: 94) และนอกจากนี้ปัจจัยด้านสังคมโดยเฉพาะอิทธิพลในเรื่องของค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติที่ผิด ๆ ยังหลอหลอม และยั่วยุต่อการเกิดโรคจิตและโรคประสาทได้ง่าย ในการวิจัยนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า :-

สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสภาวะสุขภาพจิตของประชาชน ในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ด้วยเหตุผลทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยคิดว่า ภูมิหลังอันได้แก่เพศ ระดับการศึกษา รายได้ของบุคคล ระยะเวลาของการเข้ามาอยู่อาศัยในเขตอุตสาหกรรม ปัจจัยด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม น่าจะเป็นตัวทำนายสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยได้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า :-

สมมติฐานที่ 6 ภูมิหลัง ปัจจัยด้านกายภาพ จิตใจ และสังคม สามารถรวมกันทำนายสภาวะสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยได้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงอ้างอิง (Inferential Research) เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ภูมิหลัง ปัจจัยด้านกายภาพ จิตใจและสังคมกับสภาวะสุขภาพจิตของประชาชน ในเขตอุตสาหกรรมภาคตะวันออก ของประเทศไทย โดยศึกษาประชาชนในเขตอุตสาหกรรม ซึ่งครอบคลุมถึงประชาชนที่ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในโรงงานและประชาชนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในโรงงาน ทั้งหญิงและชายในวัยทำงานอายุ 15 - 54 ปี ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตอุตสาหกรรมครอบคลุมพื้นที่ที่ใกล้เคียงโรงงานอุตสาหกรรมในรัศมี 500 เมตร ของโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกของประเทศไทย โดยได้เลือกโรงงานไว้ 4 ประเภท ตามลักษณะการพัฒนาอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีที่ใช้ ดังนี้ :-

1. โรงงานประเภทเกษตร - อุตสาหกรรม เช่น โรงสี โรงเลื่อย โรงบดแป้งมันสำปะหลัง โรงบดแร่ โรงทำยาง โรงตากปลาบดปลา เป็นต้น
2. โรงงานประเภทอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นเบา เช่น โรงงานปั่นด้าย ทอผ้า พิมพ์ผ้า ตัดเย็บเสื้อผ้า โรงงานทำอาหารกระป๋อง โรงงานฟอกหนัง เป็นต้น
3. โรงงานประเภทอุตสาหกรรมหนัก เช่น โรงงานถลุงเหล็กเป็นเหล็กเส้นและเหล็กแผ่น โรงงานทำเครื่องจักรประกอบรถยนต์ เป็นต้น
4. โรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและใช้เครื่องจักรอัตโนมัติ (remote control) หรือเครื่องสมองกลมาควบคุม เช่น โรงงานปิโตรเคมีคัล โรงกลั่นน้ำมัน โรงไฟฟ้า และพลังความร้อน โรงงานปูนซีเมนต์ โรงงานยาสูบ เป็นต้น

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ภูมิหลัง อันประกอบไปด้วย เพศ ระดับการศึกษา รายได้ของบุคคล ระยะเวลาของการเข้ามาอยู่อาศัยในเขตอุตสาหกรรม

ปัจจัยด้านกายภาพ จิตใจ สังคม

สภาวะสุขภาพจิต

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาวะสุขภาพจิต หมายถึง สภาวะสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตนเองให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ ผลที่เกิดขึ้นจากการปรับตัวนี้คือ ความเครียดของบุคคล การที่บุคคลจะมีความเครียดมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพจิตใจของแต่ละบุคคลที่ปรับตัวได้มากหรือน้อยเพียงใด และความเครียดของบุคคลนี้วัดได้โดยใช้แบบสำรวจความเครียดที่เรียกว่า Health Opinion Survey อันเป็นแบบสำรวจพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นผลจากปฏิกิริยาเมื่อบุคคลได้รับความเครียด ประกอบด้วยข้อความทั้งหมด 20 ข้อ คะแนนของแบบสอบถามทั้ง 20 ข้อ แสดงถึงสภาวะสุขภาพจิต เมื่อคะแนนที่ได้เกินค่าเฉลี่ยมาตรฐาน แสดงว่ามีความเครียดสูงกว่าเกณฑ์ ซึ่งบ่งชี้ถึงสภาวะสุขภาพจิตที่ไม่ดี

ประชาชนในเขตอุตสาหกรรม หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับโรงงานอุตสาหกรรมในรัศมี 500 เมตร อันได้แก่ โรงงานประเภทเกษตร-อุตสาหกรรม อุตสาหกรรมการผลิตชิ้นเบา อุตสาหกรรมหนัก อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และเป็นเขตที่มีการเคลื่อนย้ายของประชาชนค่อนข้างมาก

ปัจจัยด้านกายภาพ หมายถึง สิ่งแวดล้อมด้านชีวะ เคมี ฟิสิกส์ รวมถึงอาหาร การพักผ่อน ความเจ็บป่วย และความหนาแน่นของประชากร ที่เป็นต้นเหตุแห่งความเครียดหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

ปัจจัยด้านจิตใจ หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่เป็นต้นเหตุแห่งความเครียดที่ครอบคลุมองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการคุกคามต่อความนิยมนับถือและคุณค่าแห่งตน แบบแผนการปรับตัว การแข่งขัน การสูญเสีย ความคับข้องใจ ความขัดแย้งในใจ และความสัมพันธ์ในครอบครัว

ปัจจัยด้านสังคม หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่เป็นต้นเหตุแห่งความเครียดที่ครอบคลุมองค์ประกอบที่เกี่ยวกับค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติ ความสัมพันธ์กับชุมชนในเรื่องบทบาทและการพึ่งพา ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ภูมิหลัง หมายถึง เพศ ระดับการศึกษา รายได้ของบุคคล และระยะเวลาของการเข้ามาอยู่อาศัยในเขตอุตสาหกรรม

รายได้ของบุคคล หมายถึง รายรับในเวลาหนึ่งเดือนของบุคคลซึ่งแบ่งเป็นระดับโดยใช้เกณฑ์อ้างอิงจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในด้านภาวะเศรษฐกิจและสังคม ปี 2527 ซึ่งใช้วิธีการปรับรายได้จากการคิดคำนวณอัตราการเสียหายของกรมสรรพากร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2528: 68) ในที่นี้แบ่งออกเป็น 3 ระดับดังนี้

- ระดับรายได้ต่ำ หมายถึง ระดับรายได้ระหว่าง 0 - 3,999 บาทต่อเดือน
- ระดับรายได้ปานกลาง หมายถึง ระดับรายได้ระหว่าง 4,000 - 9,999 บาทต่อเดือน
- ระดับรายได้สูง หมายถึง ระดับรายได้ตั้งแต่ 10,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป

ระยะเวลาของการเข้ามาอยู่อาศัยในเขตอุตสาหกรรม หมายถึง ระยะเวลาที่บุคคลย้ายบ้านเรือนเข้ามาอยู่ในชุมชนซึ่งอาศัยอยู่ในปัจจุบัน ในที่นี้แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ไม่เกิน 2 ปี และ 2 ปีขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อให้บุคลากรในทีมสุขภาพมีความตื่นตัวเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพจิตที่เกิดขึ้นในเขตอุตสาหกรรม และหาทางป้องกัน ส่งเสริม รักษาสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรมได้
2. สามารถนำวิธีการศึกษาและความรู้ที่ได้จากการวิจัย มาเป็นแนวทางในการจัดโครงการ ส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชนในเขตอุตสาหกรรม เพื่อให้ประชาชนในเขตอุตสาหกรรมมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ